

Pere BALLART. **El riure de la màscara. Formes de l'objectivitat en la poesia contemporània.** Barcelona: Quaderns Crema, 2007, 272 p., 18 €.

Guanyador del 21è Premi d'assaig Josep Vallverdú (2004), aquest és el tercer llibre de Pere Ballart, que amb *Eironeia: La figuració irònica en el discurs literari modern* (1994) i *El contorn del poema* (1998) es va configurar com un dels teòrics de la literatura més lúcids que ha donat el país a les darreres dècades. Als nou assaigs que reuneix *El riure de la màscara* conflueixen els temes dels dos llibres anteriors de Ballart: la ironia en el discurs literari i el poema líric. Com assenyalava la «Nota preliminar» que els precedeix, aquests nou assaigs pretenen «mostrar com fa temps que els poetes, darrere la pantalla de les seves ficcions, esclafeixen un riure que no és sempre indicatiu tant d'alegria com de desesper», un riure que evidencia que als poetes de la modernitat «ja no [els] és possible tornar a intoxicar el poema amb un excés cordial» (p. 9).

El primer assaig, «La ironia com a (últim) recurs», reivindica la ironia davant les veus que proclamen la seva desaparició en un món temorós de la violència terrorista. A partir de quatre fragments de *La ironia o la bona consciència* (1936, 1964) de Vladímir Jankélévitch, explora el substrat irònic de quatre textos: «Musée des Beaux Arts», de W. H. Auden (Ballart utilitza la seva pròpia traducció d'aquest poema,

més aviat funcional, quan hauria pogut utilitzar l'excel·lent traducció de Salvador Oliva); «Diatriba contra los muertos», d'Ángel González; «Sobre la exterminación de los cocodrilos en Auvernia», de Julio Cortázar, i la pel·lícula *La vita è bella*, de Roberto Benigni. Cadascun a la seva manera, aquests textos li serveixen per fer avinent la funció higiènica de la ironia quan l'individu s'enfronta amb l'absurd, el dolor, la mort o qualsevol catàstrofe personal o col·lectiva.

El cinquè assaig, «El jo a l'inrevés: Poesia i experiència», esbossa «un panorama del que ha estat *grosso modo* la poesia catalana del segle XX» (p. 67) tot comentant tres poemes (un de Josep Carner, un de Gabriel Ferrater i un de Joan Margarit) que plantegen tres propostes diferents per resoldre el problema de la manera de com escriure una poesia lliure de sentimentalisme sense eliminar tots els lligams amb l'experiència humana, «una poesia a resguard tant del sentimentalisme com de l'estupefacció» (p. 72).

El sisè assaig, «Dos aspectes sobre expressió i representació a *Les dones i els dies*», tracta de la impersonalitat i de l'ús de les correspondències analògiques a la poesia de Gabriel Ferrater. Aquí Ballart ofereix una lectura de «Primavera», un dels poemes de *Les dones i els dies*, a través del filtre de «Spring», un poema d'Edna St. Vincent Millay que dissol del tot l'obscuritat del text ferraterià. És un dels encerts més

notables d'un llibre que excel·leix en els comentaris de textos poètics, que és precisament el que trobem al novè assaig, «La musa irònica: Recursos distanciadors en alguns poetes espanyols i catalans contemporanis», dedicat a posar en relleu «la intersecció entre ironia i poesia lírica» (p. 173) a l'obra d'una sèrie de poetes espanyols contemporanis i algun de català. Aquest assaig exemplifica els beneficis que la figuració irònica aporta a la poesia lírica i, al mateix temps, constitueix un catàleg de la lírica espanyola del darrer quart de segle.

A *El riure de la màscara* retrobem el Pere Ballart que a *El contorn del poema* s'imposava el repte d'elaborar «un discurs sobre el poema líric [...] sense prolixitats innecessàries, amb un llenguatge raonablement entenedor, i acompanyat sempre dels exemples oportuns» (*El contorn...*, p. 15), un discurs que és el resultat del tracte assidu amb una llarga nòmina de teòrics de la tradició occidental, però que mai no s'encalla en els sorrells més improductius de la teoria, que no perd de vista que un dels valors primordials de la reflexió teòrica rau en la capacitat de fer més intel·ligible la literatura.

A *La mà del tenyidor* (1962), W. H. Auden sosté que quan llegim un autor per primer cop ens fixem en les virtuts i en els seus defectes literaris, però que quan llegim l'últim llibre d'un autor establert no el podem pas jutjar només des d'una perspectiva estètica ja que, al marge de les seves virtuts literàries, aquest llibre per a nosaltres té un interès històric: és el llibre d'algú que fa temps que ens interessa, el llibre d'un autor que s'ha convertit en un personatge de la nostra biografia. Doncs bé, el millor elogi que podem fer de Ballart consisteix

a dir que a hores d'ara, després del seu tercer llibre, no sols el llegim com un crític establert, sinó com un membre del club selecte de crítics que formen part de la nostra biografia.

Jordi Larios

Queen Mary, University of London